Koillismaa 2014+
ELINVOIMAOHJELMA

naturpolis
NORDIC BUSINESS CENTER

Johdanto

ELINVOIMAOHJELMA haastaa laajasti niin yksityisen kuin julkisen tahon toimijat yhteistyöhön, jonka tavoitteena on 1300 uutta työpaikkaa 2021 vuoteen mennessä Koillismaalle. Kuntatalous on samaan aikaan talouden sopeuttamishaasteiden edessä, koska Suomessa julkisten menojen osuus BKT:stä on jo lähellä 60 prosenttia. Yrittäjyys ja elinvoima kulkevat käsi kädessä. Tähän liittyy oleellisesti myös kuntien elinkeinopolitiikka. Jokaisen kunnan on lähivuosina panostettava tulojen kasvattamiseen ja menokuriin. Vain elinvoimainen ja dynaaminen kunta, joka on niin vahva, että se pystyy päättämään omista asioistaan, voi luoda yrityksille hyvät toimintaedellytykset ja asukkailleen tasokkaat palvelut.

Uudet työpaikat ja niiden synnyttäminen vaatii meiltä uudenlaista toimintakulttuuria. Jokaisen on kyettävä tarkastelemaan omaa tekemistä ja sen merkitystä suhteessa tavoitteisiin ja niiden toteuttamiseen.

Elinvoimaohjelmassa on esitetty keskeiset toimialat, läpileikkaavat teemat, toiminnan painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet, mutta ne on kuitenkin kirjattu hyvin yleisellä tasolla. Tämä antaa toteutukseen paljon pelivaraa mutta myös vastuuta tehdä oikeita valintoja ja keskittyä oleelliseen. Yrittäjät ovat olleet vahvasti mukana tässä prosessissa ja uskon että olemme hyvällä tiellä. Asiat ympärillämme muuttuvat halusimmepa sitä tai emme. Meillä on nyt hyvät edellytykset olla eturintamassa luomassa muutosta ja myös menestyä siinä.

Kiitos kaikille tahoille jotka ovat antaneet oman panoksensa elinvoimaohjelman laatimiseen!

Matti Pohjola
puheenjohtaja
Kuusamon Yrittäjät ry

ELINVOIMAOHJELMAN valmistelua tehtiin tilanteessa, jossa kuntataloudella on edessään voimakas sopeuttamistarve. Elinvoimaa kuntiin ei kuitenkaan synny vain säästämällä, vaan on myös uskallettava panostaa uutta kasvua mahdollistavaan toimintaan. Ohjelman lähtökohdaksi asetettiin haasteellinen työpaikkatavoite, johon päädyttiin soveltamalla Naturpolis Oy:n ja Oulun yliopiston yhteistyöhankkeessa tuotettua prosessimallia. Mallissa ennustettiin ja arvioitiin henkilötyövuosia, palkkatuloja ja kunnallisverotuloja toimialoittain. Tämä lähestymistapa tuo tavoitteet numeerisiksi ja jakaa kokonaistavoitteen toimialoille. Työpaikat syntyvät menestyvästä liiketoiminnasta, joten nyt tarvitaan erityisesti toimenpiteitä lisämyynnin saamiseksi ja yritysten liikevaihdon kasvattamiseksi. Tätä kehitystä elinvoimaohjelmalla halutaan tukea. 1300 uuden työpaikan synnyttäminen vaatii noin 240 miljoonaa euroa lisää liikevaihtoa yrityksille. Kutsun Sinut mukaan yhteistyöhön, jolla kirjoitetaan Koillismaalle monta uutta menestystarinaa.

Jari Hentilä
toimitusjohtaja
Naturpolis Oy

Sisällys

1. Koillismaan visiot vuoteen 2021 ..... **6**

2. Elinvoimaohjelman tavoitteet **7**

3.Kehittämisen painopisteet ja toimenpideohjelma **8**

3.1 Yritysten toimintaympäristön kehittäminen **9**

3.1.1 Yritystoiminnan edistäminen **10**

3.1.2 Kuusamo: Luontopääkaupungin yritys- ja innovaatiopuisto **11**

3.1.3 Taivalkoski – Tarinoiden ja toiminnan pitäjä **12**

3.1.4 Aluemarkkinointi **12**

3.2 Osaamisen ja työllisyyden kehittäminen **13**

3.3 Painopistealat **14**

3.3.1 Matkailu **14**

3.3.2 Metsäklusteri **16**

3.3.3 Luonnontuoteala ja alkutuotanto **18**

3.3.4 Teollisuus **20**

4. Seurantatoimenpiteet **22**

1. KOILLISMAAN VISIOT VUOTEEN 2021

Koillis-Suomen visio elinkeinostrategiassa:
Pohjoisen luottamuksen, luonto-osaamisen ja perheyrittäjyyden menestystarina

Kuusamon visio vuodelle 2021: Kaikkien aikojen Kuusamo. Elinvoimainen edelläkävijä ja moniarvoinen Pohjolan luontopääkaupunki. Kuusamo on rajoja ylittävä, omatoimisten ja yritteliäiden ihmisten vieraanvarainen alueensa keskus. Innostus ja rohkeus ovat yhteistyön perustana - täällä asiat tehdään vähän eri tavalla.

Hyvä elämä kukoistaa kansainvälisessä ja luovassa ympäristössä. Kuusamon menestyminen perustuu toimiviin palveluihin, ympärivuotiseen matkailuun, puhtaan luonnon ja sen raaka-aineiden kestävään käyttöön

Näkökulmat ja kriittiset menestystekijät:

- Hyvinvointi: Aktiivinen ja hyvinvoiva kuusamolainen, tasapainoinen väestörakenne, suvaitsevainen ja hyväksyvä ilmapiiri, toimivat yhteisöt ja palvelut
- Elinvoima: Kuusamo –maineen hallinta, yrittäjyys ja työllisyyden nostaminen, kestävä ja monipuolinen puhtaan luonnon ja luonnonvarojen hyödyntäminen, osaaminen ja koulutus, hyvät yhteydet ja kehittyvä toimintaympäristö
- Kehittyvä kaupunki: Kansainvälinen, kilpailukykyinen ja verkostoitunut seutukeskus, kaupunkikonsernin talouden tasapaino ja ohjaus, uusiutuva ja innovatiivinen palvelukaupunki, muutosjohtaminen ja tuottava henkilöstö

Taivalkosken visio: Taivalkosken elinvoimaisuus lähtee luonnonvarojen monipuolisesta hyödyntämisestä.

- Metsäraaka-aineen ja maaperän rikkauksiin perustuvan teollisuuden lisäksi alkutuotanto, matkailu, palvelukeskusliiketoiminta ja metalliteollisuus muodostavat menestyksen pohjan. Näitä tukemassa on monipuolinen yksityinen ja julkinen tehokas palvelurakenne.
- Nopeat tietoliikenneyhteydet mahdollistavat monipuolisen tietotyön tekemisen Taivalkoskella sekä paikkakuntariippumattomien sähköisten palveluiden tarjoamisen.

2. ELINVOIMAOHJELMAN TAVOITTEET

Koillismaa 2014+ elinvoimaohjelma yhdistää alueen yrityselämän näkemykset, kuntien elinkeinopoliittiset tavoitteet sekä Koillis-Suomen elinkeinostrategian linjaukset yhteiseksi ohjelma-asiakirjaksi. Ohjelman tavoitteina ovat Koillismaan kilpailukyvyn, elinvoimaisuuden, viihtyisyyden ja vetovoiman kehittäminen. Ohjelman laadinnassa on huomioitu erityisesti Kuusamon kaupunkistrategian elinvoimanäkökulman sekä Taivalkosken elinvoimaohjelman asettamat tavoitteet. Elinvoimaohjelmalla pyritään perinteistä elinkeinojen kehittämistä laajempaan vaikuttavuuteen sisällyttämällä elinkeinopolitiikan tavoitteiden huomioiminen kunnalliseen toimintaan kautta linjan ja toisaalta tarkastelemalla kuntien toimintoja elinkeinojen kehittämisen näkökulmasta.

Koillismaan elinvoimaohjelmalla toteutetaan osaltaan Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmaa tuomalla esiin alueellisen kilpailukyvyn keskeiset tekijät ja niiden kehittämiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Ohjelmassa tarkastellaan seudun keskeisimmiksi kehittämiskohteiksi tunnistettuja teemoja ja määritellään toimenpidekehys, jolla niitä tullaan edistämään tulevina vuosina. Teemoissa korostuvat erityisesti kasvun ja kansainvälistymisen edistäminen, julkisen ja yksityisen sektorin välisen yhteistyön kehittäminen, nuoriin panostaminen sekä yrittäjyysilmapiirin kokonaisvaltainen kehittäminen kunnissa. Maakuntaohjelman ohella toimenpiteisiin ja niiden toteutukseen vaikuttavat keskeisesti rakennerahasto-ohjelma sekä maaseutuohjelma, jotka ovat merkittävimpiä aluekehittämisen välineitä Koillismaalla.

Elinvoimaohjelman keskeiset osa-alueet ovat yritysten toimintaympäristön kehittäminen, yrityskehitys sekä työllisyyden ja osaamisen kehittäminen (kuva 1). Kuntakohtaisesti on asetettu työpaikkamäärän kasvutavoitteet, jotka ovat Kuusamossa noin tuhat ja Taivalkoskella noin 300 uutta työpaikkaa vuoteen 2021 mennessä. Elinvoiman kehittymistä kuvaavia mittareita on asetettu siten, että niiden avulla seurataan sekä seudun ja yritystoiminnan yleistä kehitystä että suoraan ohjelman toteutuksen kautta saatuja tuloksia.

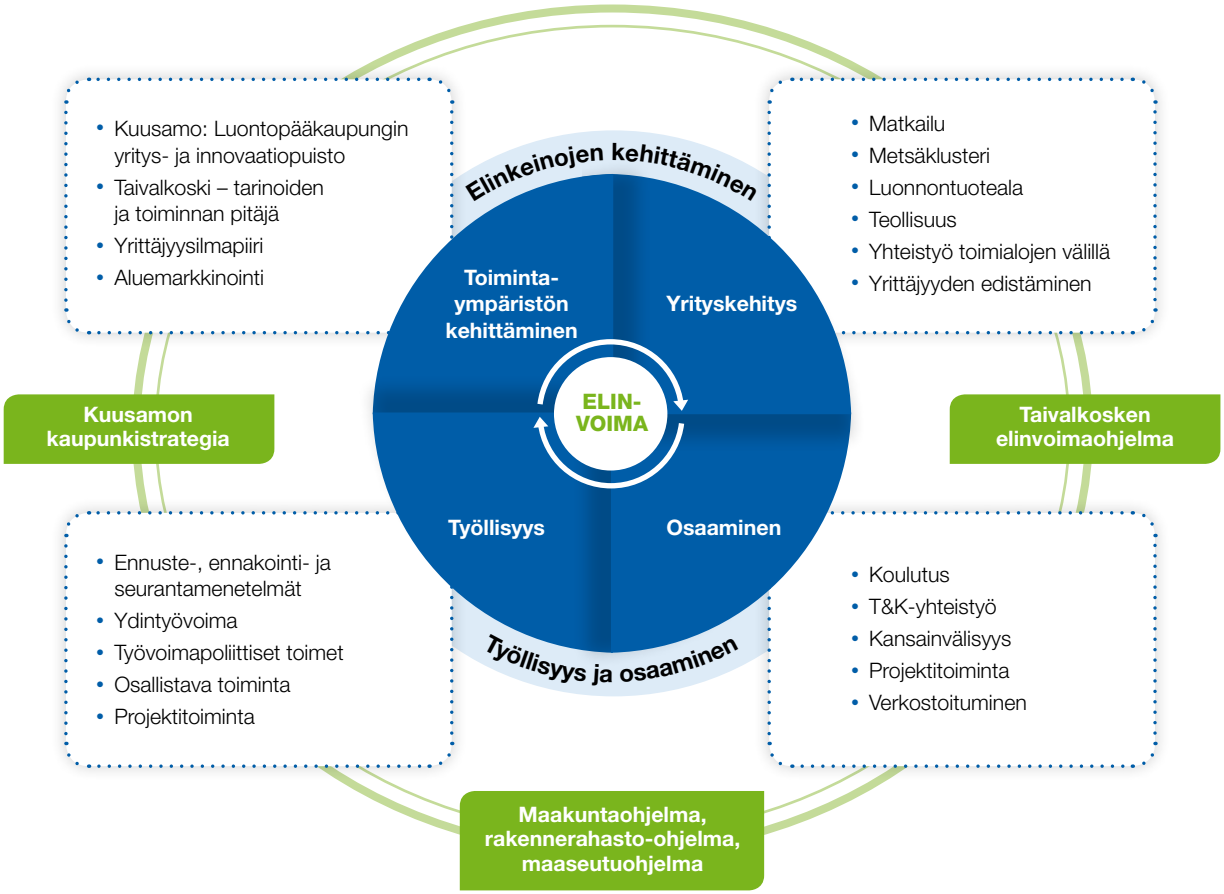

Kuva 1. Elinvoimaohjelman viitekehys

3. KEHITTÄMISEN PAINOPISTEET JA TOIMENPIDEOHJELMA

Toimenpideohjelma jakautuu yritysten toimintaympäristöä, yrittäjyyttä, osaamista ja työllisyyttä kehittäviin toimenpiteisiin sekä elinkeinostrategian mukaisiin toimialakohtaisiin ja niiden välisiin kehittämistoimenpiteisiin kuntien ja elinkeinoelämän asettamien tavoitteiden mukaisesti (*kuva 2*).

Päävastuu toimenpiteiden suunnittelusta ja toteutuksesta on Koillis-Suomen kehittämisyhtiö Naturpolis Oy:llä yhteistyössä Kuusamon kaupungin ja Taivalkosken kunnan kanssa. Naturpoliksen rooli korostuu perinteisissä elinkeinopolitiikan toimenpiteissä ja kuntien puolestaan elinvoimanäkökulman huomioimisessa osana kunnallista päätöksentekoa. Suunniteltujen kehittämistoimenpiteiden vastaavuutta elinvoimaohjelmaan tarkastellaan seudullisessa kehittämistyöryhmässä, joka koostuu Naturpolis Oy:n hallituksen lisäksi kuntien, yrittäjäjärjestöjen ja matkailuyhdistysten edustajista. Kehittämistyöryhmä hallinnoi seudullista kehittämisrahastoa, josta maksetaan kuntaosuudet kehittämishankkeisiin. Jotta elinvoimaohjelman toimeenpanon onnistumista voidaan seurata, on erikseen sovittu tulosmittareista sekä ohjelman toteutuksen arvioinnista ja seurannasta.

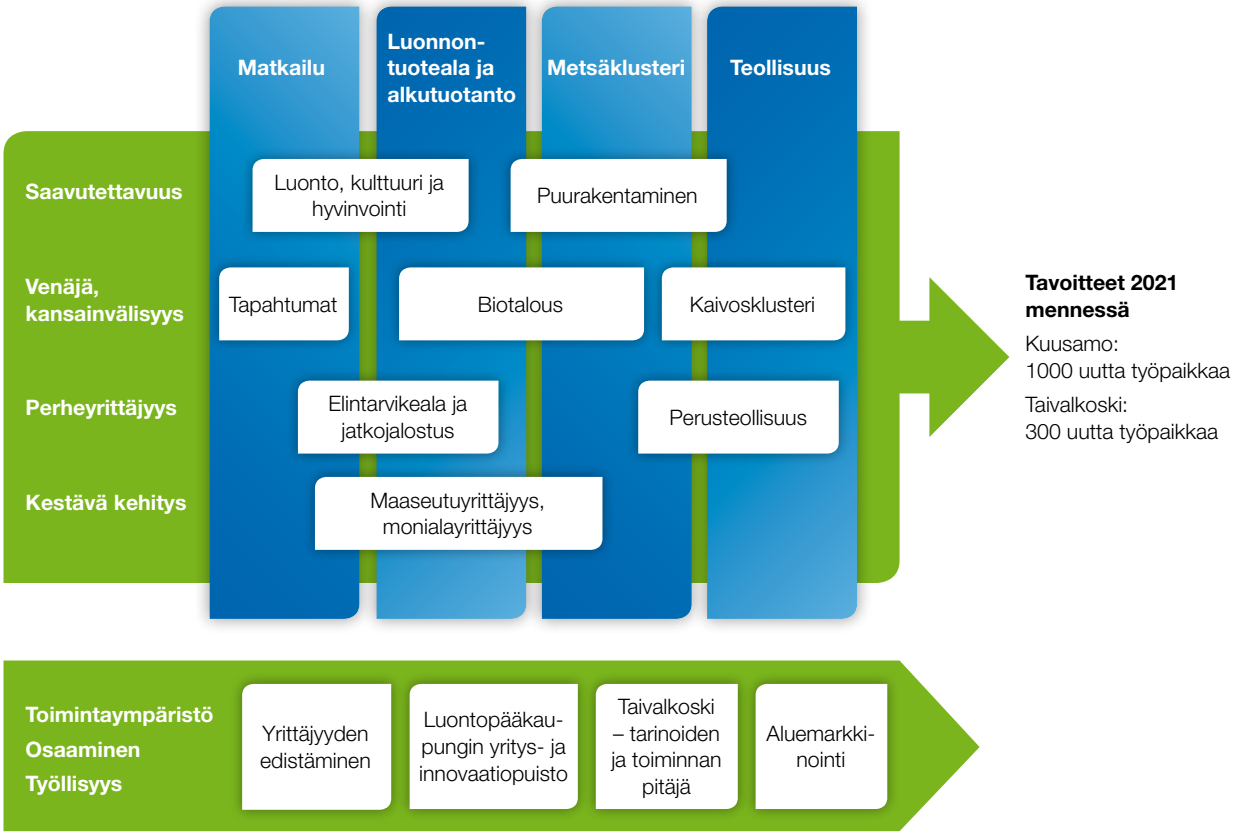

Kuva 2. Elinvoimaohjelman toimenpiteiden teemoittainen jakautuminen.

3.1 Yritysten toimintaympäristön kehittäminen

Elinvoimaiset yritykset takaavat kuntien menestyksen ja elinvoimainen kunta luo uusia menestyksen mahdollisuuksia yritystoiminnalle. Houkutteleva yritysympäristö pohjautuu yrittäjäystävällisiin toimintatapoihin ja ilmapiiriin, toimivaan infraan ja verkostoyhteistyöhön, viihtyisään ympäristöön ja osaavaan työvoimaan. Kuntien rooli on luoda toimintaympäristö yrittäjyyttä tukevaksi ja varmistaa siten paikallistalouden kehittyminen, palvelujen ylläpito ja asukkaiden hyvinvointi.

TAVOITE: Vahvistetaan alueen ja yritysten kilpailukykyä ylläpitämällä ja luomalla edellytyksiä monipuoliselle elinkeinorakenteelle ja houkuttelevalle yritysympäristölle. Tavoitteena on olemassa olevien yritysten toimintaedellytysten turvaaminen, kasvu ja kansainvälistyminen sekä uusien yritysten ja investointien sijoittuminen alueelle. Tavoitteena on myös kehittää julkisen sektorin toimintamalleja yrittäjyyttä entistä paremmin tukeviksi.

TEEMAT JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Yrityksille tarjottava fyysinen ja sosiaalinen toimintaympäristö
  - Varmistetaan yritystoiminnan tarvitsemat nopeat tietoliikenneyhteydet
  - Yrittäjämyönteisyyden kehittäminen kunnissa: yritysvaikutusten arviointimenettely kunnallisessa päätöksenteossa, kehitetään julkisen sektorin hankinta- ja lupaprosesseja, lisätään vuorovaikutusta päättäjien, viranhaltijoiden ja elinkeinoelämän välillä. Kaavoituksella ja tonttipolitiikalla tuetaan alueen kehittämistä strategisten tavoitteiden mukaisesti.
  - Työvoiman saatavuus ja osaaminen, toimitilat, yritysverkostot ja yrityspalvelut sekä T&K-toiminta tuotteistetaan investointeja houkuttelevaksi kokonaisuudeksi
  - Kuntien yleisestä viihtyisyydestä huolehtiminen yritysten ja uusien työntekijöiden houkuttelemiseksi sekä asukkaiden viihtyvyyden parantamiseksi
- Aktiivinen ja monipuolinen aluemarkkinointi
  - Kuntien omista lähtökohdista tapahtuva markkinointi: Kuusamo-brändin monipuolinen hyödyntäminen yli toimialarajojen ja Kuusamo-maineenhallinta. Taivalkosken brändityön aloittaminen.
  - Panostetaan yritystoiminnan mahdollisuuksien markkinointiin
  - Julkisen ja yksityisen sektorin yhteismarkkinointia sekä eri toimialojen välistä yhteismarkkinointia kehitetään
- Saavutettavuus
  - Lentoyhteyksien laadun ja määrän parantamiseen tähtäävät toimenpiteet
  - Maaliikenneyhteyksien kehittäminen: vt5 ja vt 20 merkittävinä matkailu- ja tavaraliikenteen väylinä, matkailualueiden sisäisen logistiikan kehittäminen, rautatieyhteys kehittyvän kaivosteollisuuden myötä
  - Sähköisen saavutettavuuden kehittäminen

3.1.1 Yritystoiminnan edistäminen

Kehitetään yritysten kilpailukykyä ja elinvoimaisuutta yritysten elinkaaren mukaan kohdennetuilla yrityspalveluilla ja niitä tukevilla erillisillä kehittämistoimenpiteillä ja hanketoiminnalla. Tuetaan yritysten verkostoitumista ja yhteistyötä yli toimiala- ja aluerajojen. Maaseutuyritykset ovat merkittävässä asemassa alueen elinvoimaisuuden kannalta. Sähköiset liiketoimintamallit nähdään mahdollisuutena ja erityisesti uutta liiketoimintaa ja yritysten T&K -toimintaa pyritään lisäämään. Määrällisenä tavoitteena on 250 uutta yritystä vuoteen 2021 mennessä.

TEEMAT JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Elinkaarimallin mukaiset toimenpiteet

ALOITTAVAT YRITYKSET

a. Nuorten yrittäjyys

- Yrittäjyyskasvatus kouluissa ja oppilaitoksissa
- Yrittäjäkoulutuksen kehittäminen eri muodoissa
- Oppilaitosten ja yritysten välisen yhteistyön kehittäminen: harjoitusyritykset, osuuskunnat oppilaitoksissa, koulutuksen liitteeksi yrityshautomo-osio tai luovuus-työpajatoiminta
- T&K-toiminta oppilaitosten, tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja yritysten välillä

b. Uudet yritykset

- Yritystoiminnan aktivointi ja yrityskiihdyttämöt
- Yritysneuvontapalvelut Kuusamossa ja Taivalkoskella
- Toimitilat ja sijoittumispalvelut: alueelle sijoittuvien yritysten palvelujen tuotteistaminen ja markkinointi

KASVAVAT JA KYPSÄN VAIHEEN YRITYKSET

- Liiketoimintaosaamisen kehittäminen, erityisesti myynti, laatu, kansainvälisyys
- Sähköinen liiketoiminta, monikanavainen myynti
- Sukupolvenvaihdoksiin ja yrityskauppoihin valmennus
- Yhteismarkkinointi, verkostot, vientirenkaat ja toimialojen välinen yhteistyö
- T&K-toiminta tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja yritysten välillä

OMISTAJANVAIHDOSVAIHE

- Käytössä asiantuntijapalveluiden verkosto, jonka avulla valmistellaan yritystä tulevaa omistajanvaihdosta varten ja tuetaan prosessia
- Yrityspörssi, josta saa tietoa myynnissä olevista/myyntiin tulevista yrityksistä

3.1.2 Kuusamo: Luontopääkaupungin yritys- ja innovaatiopuisto

Kuusamossa yritysten toimintaympäristöä kehitetään pääotsikon ”*Luontopääkaupungin yritys- ja innovaatiopuisto*” alla. Se kokoaa kaikki yrityskehittämisen ja toimintaympäristön kehittämisen toimenpiteet kaupunkistrategiaa toteuttavaksi kokonaisuudeksi.

- Innovaatio-, osaamis- ja kehityskeskittymät: verkostomaisen toimintamallin luominen
  - Olemassa oleva fyysinen ja sosiaalinen yritys- ja innovaatioympäristö sekä kehittämiskohteet tunnistetaan. Määritetään toiminnalliset kehittämiskeskittymät (esim. innovaatiokeskittymät, teollisuuskeskittymät, matkailukeskittymät, toimialojen välinen yhteistyö). Sisältö ja toiminta tuotteistetaan ja markkinoidaan (alueen ja investointi-mahdollisuuksien markkinointi ja myynti, tontit ja toimitilat, yrityspalvelut). Yritys- ja innovaatiopuisto tarkoittaa siten myös verkostomaista toimintaa.
  - Innovaatio- ja osaamisympäristöjä kehitetään (oppilaitokset, korkeakoulut, tutkimuslaitokset, elinkeinoelämä) aluetta entistä vahvemmin palvelevaksi toiminnaksi.
  - Pääomahuoltoon etsitään uusia ratkaisuja
- Alueen ja yritysten yhteismarkkinoinnin kehittäminen
  - Kuusamo-brändin esille tuominen ja hyödyntäminen, maineenhallintasuunnitelma
  - Eri toimialojen yhteismarkkinoinnin kehittäminen
- Liikenteen ja ympäristön kehittäminen
  - Liikennehankkeet, joilla parannetaan toiminnallisuutta, turvallisuutta ja viihtyvyyttä
  - Toimintaympäristön kehittämishankkeet, joilla luodaan puitteita luonto- ja matkailukaupungin liiketoimintamahdollisuuksille
  - Luontokaupungin keskustan vetovoimaisuuden kehittäminen
  - Sekä asukkaita että matkailijoita palvelevat rakennushankkeet, joilla parannetaan niin asukkaiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia kuin luodaan mahdollisuuksia matkailukäyttöön perustuvalle uudelle liiketoiminnalle.

3.1.3 Taivalkoski – Tarinoiden ja toiminnan pitäjä

Taivalkoskella yritysten toimintaympäristöä kehitetään pääotsikon ”*Tarinoiden ja toiminnan pitäjä*” alla. Se kokoaa yrityskehittämisen ja toimintaympäristön kehittämisen toimenpiteet Taivalkosken elinvoimaohjelman mukaiseksi kokonaisuudeksi. Yrittäjyyttä arvostetaan kunnassa ja kunta kehittää palvelutuotantoaan asiakaslähtöisesti ja tuottavasti.

- Uuden liiketoiminnan monet mahdollisuudet
  - Kunnan menestystekijöiden varaan rakennettava liiketoiminta: alkutuotantoon ja luonnonvaroihin liittyvät elinkeinot sekä kaivannaisteollisuuden potentiaali luovat merkittäviä mahdollisuuksia.
  - Nopeilla tietoliikenneyhteyksillä luodaan uusia liiketoiminta- ja etätyömahdollisuuksia.
  - Kuntapalveluiden tuotannon muutokset luovat mahdollisuuksia yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoille ja yrittäjyydelle
  - Kaivostoimiston perustaminen edistämään paikallisten yritysten liiketoimintamahdollisuuksia ja työntekijöiden paikkakunnalle sijoittumista.
  - Liiketoimintamahdollisuuksien tuotteistus ja markkinointi
    - Rakennetaan valmis tarjonta yrityksille: Vapaat toimitilat, maankäytön suunnittelu / yritystontit jne.
    - Tiedotus
  - Yritysyhteistyön ja verkostoitumisen edistäminen: toimijoille luodaan hyvät yhteistyön edellytykset, vanhat tavat ja tottumukset korvataan avoimella ja innovatiivisella yhteistyöllä
- Taivalkosken brändin kehittäminen sekä Taivalkosken keskustan vetovoimaisuuden kehittäminen.
- Asuinpaikkana ja vapaa-ajanviettopaikkana kehittyvä kunta
  - Tilannekartoitus ja kehittämissuunnitelma: Toimintamalli pysyvien ja vapaa-ajan asukkaiden tarpeiden huomioimiseksi kehittämistoimenpiteissä
  - Rakentamiseen ja ylläpitoon liittyvien palvelujen tuotteistaminen
  - Kunnan ja elinkeinoelämän yhteistyön ja yritysyhteistyön edistäminen

3.1.4 Aluemarkkinointi

Yritysten, investointien ja uusien asukkaiden saaminen Koillismaalle edellyttää hyvin kohdennettua aluemarkkinointia sekä yritysten sijoittumispalveluiden ja kuntapalveluiden tuotteistamista. Aluemarkkinoinnilla tuetaan yrittäjyyttä ja toimintaympäristön kehittämistä sekä lisätään alueen houkuttelevuutta.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA:

- Viestintästrategian laatiminen
- Strategian mukainen toimenpideohjelma
- Kuntien internet-sivujen uudistaminen
- Aluemarkkinoinnin yhteistyön kehittäminen yksityisen sektorin kanssa
- Asukkaille suunnatun viestinnän kehittäminen
- Kansainvälisyyden huomioiminen viestinnässä

3.2 Osaamisen ja työllisyyden kehittäminen

Työelämä ja ammatit muuttuvat mm. teknologisen kehityksen myötä yhä kiihtyvässä tahdissa, joten riittävästä koulutuksesta ja osaamisesta on huolehdittava kilpailukyvyn säilyttämiseksi. Osaamisen kehittämisellä on suuri merkitys elinvoimaohjelman toteuttamisessa yrittäjyyden edistämisen, työvoiman saatavuuden turvaamisen ja yritysten kilpailukyvyn vahvistamisen kautta. Koulutussektorin, työhallinnon ja elinkeinoelämän välisen vuoropuhelun kehittämiseen panostetaan, jotta alueella tarjottava koulutus osataan kohdentaa elinkeinoelämän tarpeita vastaavasti. Toimenpiteet kohdennetaan erityisesti elinvoimaohjelman painopistealoihin ja kehittämisteemoihin ja kehittämistarpeita kartoitetaan säännöllisesti. Kehittämisresurssien pienentyessä yhteistyön merkitys koulutus- ja kehittämisorganisaatioiden välillä korostuu entisestään.

Merkittävimmät toimijat osaamisen ja työllisyyden kehittämisessä Koillismaalla ovat Kainuun ammattiopiston Kuusamon toimipaikka, Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy, Kuusamo-opisto ja Oulun seudun ammattiopiston Taivalkosken yksikkö. Lisäksi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kautta on lähes vuosittain saatavilla korkea-asteen koulutusmahdollisuuksia (esim. Kajaanin amk:n koulutukset tai yliopistojen maisteriohjelmat) ja TE-toimiston kautta monipuolisia osaamisen kehittämispalveluita yrityksille. Alueen tutkimuslaitokset (Oulangan tutkimusasema, RKTL:n toimipisteet Kuusamossa ja Taivalkoskella) tuovat mahdollisuuksia kanavoida huippuosaamista alueellisten innovaatio- ja osaamisympäristöjen kehittämiseen. Korkeakoulujen koulutus- ja tutkimustoiminnan valtavirtaistaminen osaksi alueen ja elinkeinojen kehittämistä on tavoite, johon tulevalla ohjelmakaudella pyritään aktiivisesti.

Yleisiä taitoja, joita yrityksissä arvostetaan toimialasta riippumatta, ovat aloitekyky ja ongelmanratkaisutaidot, monitaitoisuus, joustavuus, hyvät asiakaspalvelutaidot ja myyntihenkisyys. Eniten tarvetta yrityksissä on ammatillisen tai ammattikorkeakoulutason koulutuksen saaneelle työvoimalle. Toimialoittaiset osaamisen ja työllisyyden kehittämistarpeet käsitellään omissa kappaleissaan jäljempänä.

TEEMAT JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Tuotetaan ja seurataan säännöllisesti tietoja toimialojen koulutustarpeista sekä työllisyysnäkymistä. Kehitetään ennakointitiedon saatavuutta ja hyödyntämistä ja elinkeinoelämän, kehittämis- ja koulutusorganisaatioiden sekä työvoimaviranomaisten välistä yhteistyötä koulutustoiminnan suunnittelussa
  - Panostetaan koulutuksen sisällölliseen suuntaamiseen alueen yritystoiminnan nykyisiin ja tuleviin tarpeisiin
  - Varmistetaan monipuoliset koulutusmahdollisuudet seudulla
- Uuden tiedon tuottaminen, jalostaminen ja hyödyntäminen, innovaatiotoiminnan edistäminen
  - Kehitetään osaamisklustereita, verkostoja ja yhteistyötä tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen kanssa
  - Kehitetään oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä

3.3 Painopistealat

3.3.1 Matkailu

Matkailutoimiala on kasvuhakuinen, ja kasvua tavoitellaan pääasiassa ulkomaan markkinoilta. Matkailussa saavutettavuuden parantaminen on erittäin tärkeää toimialan kehittymisen kannalta. Paikalliset matkailustrategiat määritellään kunnissa Ruka-Kuusamo Matkailu ry:n ja Taivalkosken matkailuyhdistyksen toimesta ja elinvoimaohjelma tukee osaltaan näiden ohjelmien toteuttamista. Matkailussa on runsaasti yhteistyömahdollisuuksia mm. Lappi-yhteistyön merkeissä ja varsinkin Taivalkosken osalta Syötteen matkailukeskuksen kanssa. Kasvun ja kansainvälistymistavoitteen vuoksi nähdään tarvetta erityisesti myynti- ja markkinointitoimenpiteisiin panostamiselle. Talvi on edelleen alueen vahvuus, mutta erityisesti luonto-, kesä- ja kulttuurimatkailun kehittämisessä on runsaasti hyödyntämättömiä mahdollisuuksia. Tärkeimmät elinvoimaa lisäävistä matkailuyritysten toimintaympäristöön vaikuttavista tekijöistä ovat yrittäjämyönteisen ilmapiirin edistäminen, saavutettavuuden parantaminen sekä aluemarkkinoinnin kehittäminen.

TAVOITE: Tavoitteena on olla vetovoimainen, ympärivuotinen ja kansainvälinen outdoor-matkailualue. Alueen vahvuuksia ovat korkeatasoiset matkailupalvelut ja toimiva palvelurakenne, luonto, puhtaus ja kansainvälisen tason tapahtumat. Hyvinvointi-, luonnontuote- ja elintarvikeala tukevat matkailualan kehittämistä.

Tavoitteena +250 henkilötyövuotta, liikevaihdon kasvutavoite 33 M€ vuoteen 2021 mennessä.

TEEMAT JA TOIMENPITEET: Kehittämiskohteita ovat erityisesti matkakohteiden erilaistaminen muista matkakohteista: keinoina kesä- ja tapahtumamatkailun kehittäminen, suomalaisen ja koillismaalaisen kulttuurin tuotteistaminen ja hyödyntäminen, erikoistuneiden tuotteiden kohdemarkkinoiden tunnistaminen ja myyntiosaamisen kehittäminen perustuen mm. kulttuurintuntemuksen lisäämiseen ja kansainvälisen laatutason palveluiden tuottamiseen. Myynnin kasvuun tähdätään myös ostamista helpottamalla ja myyntikonsepteja kehittämällä.

- Toimenpide-ehdotuksia matkailutoimialalle:
  - Kesämatkailun kokonaissuunnitelman (Master Plan) laatiminen
  - Luonto-, kulttuuri- ja hyvinvointimatkailu (sisältää mm. villi- ja lähiruoka, luontokuvaus, golf, kulttuurimatkailu, hyvinvointi- ja liikunta-/urheilumatkailu). Tuotteistus ja myyntikonseptien kehittäminen. Kyseisten alojen yhteistyön kehittäminen.
  - Tapahtumamatkailu = kilpailut tapahtumiksi. Olemassa olevien kilpailujen kehittäminen kokonaisvaltaisiksi tapahtumiksi.
  - Vientimarkkinoilla toimivien toimialojen välisen markkinointiyhteistyön kehittäminen
- Elinvoimatoimenpiteet Kuusamossa: Aluemarkkinoinnin kehittäminen ja Kuusamo-brändin laajempi hyödyntäminen, Rukan infrahankkeet, Kuusamon jäähalli/monitoimihallin rakentaminen. Ympäristön parantamishankkeita liikuntaa, muuta virkistystoimintaa sekä elinkeinotoimintaa palvelemaan.
- Elinvoimatoimenpiteet Taivalkoskella: Alue- ja kuntamarkkinoinnin kehittäminen / Taivalkosken brändityö, Taivalvaaran Masterplan -päivitys, Taivalkosken keskustan vetotoimaisuuden kehittäminen, reitistöjen ja muun matkailua tukevan infran kehittäminen, matkailun yhteismarkkinointi, kalastusmatkailun markkinointi.

TYÖLLISYYS JA OSAAMINEN

Matkailualalla suurin osa tarvittavasta työvoimasta löytyy toistaiseksi suorilla rekrytointitoimenpiteillä. Matkailualan koulutusta on tarjolla Kuusamossa Kainuun ammattiopistossa ja Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy:ssä sekä tarjoilijan tutkinnon osalta Taivalkoskella OSAO:lla. Tuleva työvoimatarve matkailualalla kohdistuu erityisesti keittiöhenkilökuntaan sekä monipuolisiin (luonto)matkailupalveluiden osaajiin ja kiinteistönhoito- ja huoltohenkilöstöön. Keittiöhenkilökuntaan, siivouspalveluihin sekä huoltotehtäviin koetaan olevan jonkin verran haasteellista löytää osaavaa työvoimaa. Myös monipuolisia, asiakaspalvelutaitoisia ja kansainvälisen tason myyjiä tarvittaisiin alueelle lisää. Tiettyjen alojen erityisosaajista on myös puutetta, esimerkiksi seikkailu- tai hyvinvointialalla. Sesonkiluonteisuus tuo haasteita ammattitaitoisen työvoiman asettumiseen alueelle, joten matkailun ympärivuotisuuden kehittäminen on myös osaamisen kehittämisen ja työllisyyden kannalta keskeistä.

- Matkailualan kasvuun ja kansainvälistymiseen tähtäävät osaamisen kehittämisen toimenpiteet
  - Kansainvälisyysosaaminen: kielten ja kulttuurientuntemuksen koulutus, kansainvälisen myynnin osaaminen
  - Uudet myyntikonseptit, monikanavaisen myynnin osaaminen
  - Markkinointi-, myynti- ja asiakaspalveluosaaminen
  - Laatukoulutus ja kansainvälisen laatutason palveluiden tuotteistaminen
  - Palveluviennin kehittäminen
  - Matkailupalveluihin sisältöä tuovien palveluiden osaamisen kehittäminen (esim. luonnontuntemus, hyvinvointi, luontokuvaus, luonnontuoteala, lähiruoka, kulttuuri ja historia)

3.3.2 Metsäklusteri

Metsäklusteriin luetaan elinvoimaohjelmassa kuuluvaksi mm. metsä- ja sahateollisuus sekä puun jatkojalostus. Alan yritykset Koillismaalla pyrkivät pääsääntöisesti maltilliseen kasvuun, ja tulevaisuuden näkymät ovat hyvät, koska puutuotteilla on kysyntää. Biotalous on ala, jonka kehityksen arvioidaan voivan tuoda kasvua sekä metsäsektorille että luonnontuotealalle ja niiden työpaikkakehitykselle lähitulevaisuudessa. Sillä voisi olla positiivinen vaikutus myös Koillismaalla vallitsevaan metsien vajaakäyttötilanteeseen. Metsäalan yritykset arvioivatkin toimialojen välisen yhteistyön kehittämisen olevan merkittävin alueen elinvoimaisuutta lisäävä tekijä, jolla voidaan tukea yritysten liiketoiminnan kehittymistä. Koillismaalla on pitkät perinteet, vahvaa osaamista ja menestyviä yrityksiä, joiden toiminnan kehittämistä halutaan tukea jatkossakin. Puurakentamisen tulevaisuuteen uskotaan niin Koillismaalla kuin maailmanlaajuisestikin.

TAVOITE: Tavoitteena on toimialan yritysten tuottavuuden, työllistävyyden ja kansainvälisyyden kehittyminen sekä Koillismaan metsien tehokas, järkevä ja ekologinen monikäyttö puunjalostuksen, energiantuotannon, virkistyskäytön sekä aluetalouden vahvistamiseksi. Jatkojalostusta ja bioenergiaratkaisuja kehitetään tuotekehityksen ja tutkimusyhteistyön avulla.

Tavoitteena +100 henkilötyövuotta, liikevaihdon kasvutavoite 50 M€ vuoteen 2021 mennessä.

TEEMAT JA TOIMENPITEET: Kehittämiskohteina ovat erityisesti laatuosaaminen, jatkojalostukseen sekä biotalouden mahdollisuuksiin liittyvä tuotteistus, logistiikkaratkaisut sekä myynnin kehittäminen ja puurakentamisen edistäminen. Kuusamo-brändiä korostamalla ja pyrkimyksellä oman alueen tuotannon hyödyntämiseen voidaan lisätä yritysten liikevaihtoa ja alueen elinvoimaa. Metsätilojen sukupolvenvaihdoksia edistämällä turvataan puuntuotannon kannattavuutta ja tehostetaan metsien käyttöä. Yleisesti metsäklusterin yritykset toivovat yrittäjämyönteisen ilmapiirin edistämistä alueella sekä yritysten tarpeiden parempaa huomioimista kaavoituksessa ja tonttipolitiikassa.

- Toimenpide-ehdotuksia metsäklusterille:
  - Metsätilojen sukupolvenvaihdosten edistäminen, raaka-aineen saatavuuden turvaaminen jalostavalle teollisuudelle
  - Puun jatkojalostuksen edistäminen tuotekehityksen ja tutkimuksen kautta, markkina- ja asiakastiedon hallinta
  - Teollisuuden sivuvirtojen hyödyntämisen kehittäminen korkean lisäarvon tuotteiksi, biotalouden mahdollisuuksien hyödyntäminen
  - Maaseutuyrittäjyyden ja lähienergian tuotannon edistäminen
  - Yhteistyö muiden toimialojen kanssa uudenlaisten ansaintamahdollisuuksien kehittämiseksi (metsien monikäyttöön ja toimialojen rajapintoihin liittyvät toimintamallit ja ratkaisut, ekosysteemipalvelut)
  - Puurakentamisen ympäristönäkökulmien tehokas hyödyntäminen markkinoinnissa
- Elinvoimatoimenpiteet Kuusamossa: Barentsin alueen mahdollisuuksien hyödyntäminen tehokkaan tiedonvälityksen avulla. Yritysten tarpeiden ja puurakentamisen huomioiminen kaavoituksessa ja tonttipolitiikassa.
- Elinvoimatoimenpiteet Taivalkoskella: Kaavamääräyksissä huomioidaan puurakentaminen. Varataan alue bioterminaalille. Mustavaaran kaivoksen avaamiseen liittyen varmistetaan paikallisten toimijoiden yhteistyövalmius. Barentsin alueen mahdollisuuksien hyödyntäminen tehokkaan tiedonvälityksen avulla.

TYÖLLISYYS JA OSAAMINEN

Koillismaan metsäklusterin työpaikkoihin tarvittava työvoima on löytynyt pääsääntöisesti suorilla rekrytointitoimenpiteillä. Metsäalan koulutusta alueella on tarjolla Kainuun ammattiopistolla (talonrakentaja ja puuseppä), Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy:ssä (rakennustyönte-kijä, lupakorttikoulutukset) sekä Oulun seudun ammattiopiston Taivalkosken yksikössä (metsäkoneenkuljettaja). Henkilökuntaa koulutetaan myös suoraan yrityksissä esimerkiksi työharjoittelujen kautta, jolloin yritysten tarpeisiin saadaan täsmäosaajia. Metsäalan työllisyysnäkymät ovat hyvät, mutta alan houkuttelevuutta nuorten uravalintana pitäisi saada parannettua, sillä esim. metsäkoneenkuljettajakoulutukseen ei ole ollut riittävästi hakijoita.

Tärkeimpiä osaamisen kehittämiskohteita alalla koetaan olevan laatuosaamisen kehittäminen, myyntiosaaminen sekä tuotteistus/tuotekehitys. Myös erikoisosaamisen tarve esim. hirsirakentamisen alalla saattaa julkisen puurakentamisen toivotun kasvun myötä tulevaisuudessa lisääntyä.

- Metsäklusterin osaamisen kehittämisen toimenpide-ehdotukset
  - Metsäalan koulutuksen osoittaminen houkuttelevaksi uravaihtoehdoksi nuorille
  - Osaamisen ja osaamisverkostojen vahvistaminen
  - Monikanavaisen myynnin osaaminen, myyntikoulutukset
  - Puurakentamisen tuotteistus- ja suunnitteluosaaminen
  - Kansainvälisyysosaaminen: kielten ja kulttuurientuntemuksen koulutus, kansainvälisen myynnin osaaminen

3.3.3 Luonnontuoteala ja alkutuotanto

Luonnontuotealalla ja alkutuotannossa (maa-, metsä-, kala- ja porotalous sekä elintarviketeollisuus) yrityksillä ei pääsääntöisesti ole voimakasta kasvuhakuisuutta, mutta noin kolmasosa pyrkii kasvamaan mahdollisuuksien mukaan. Lähiruuan, puhtaan luonnon, maaseudun ja terveellisten elämäntapojen kasvava arvostus sekä asiakaslähtöinen tuotekehitys ja kulttuuri- ja perinnetietouden hyödyntäminen tuovatkin näille aloille kasvun mahdollisuuksia. Yhteistyö muiden toimialojen, esim. matkailutoimialan kanssa, on viime vuosina lisääntynyt ja erityisesti lähi- ja villiruoka sekä luontoon perustuvien hyvinvointituotteiden kehittäminen ovat näiden alojen yhteisenä intressinä. Samoin biotalous ja lähienergiaratkaisujen kehittäminen avaavat uusia mahdollisuuksia työpaikkojen luomiseen maaseudulle.

Alkutuotannon osalta lähivuosina tulee tapahtumaan eläköitymistä, jonka seurauksena tilojen määrä tulee todennäköisesti vähenemään, mutta tilakoot kasvamaan. Näin ollen alkutuotantoon tarvitaan erityisesti ammattitaitoista työvoimaa, liiketoimintaosaamisen kehittämistä sekä yrittäjien työhyvinvoinnin kehittämistä. Maaseudulle on myös mahdollista syntyä kokonaan uusia elinkeinotoiminnan muotoja, koska maatalousyritykset voivat kasvavien tilakokojen myötä keskittyä ydintoimintansa kehittämiseen. Tällöin aiemmin maatalouden ohessa harjoitetut sivuelinkeinot ja toisaalta julkisen palvelutuotannon yksityistäminen sekä parantuvat tietoliikenneyhteydet luovat mahdollisuuksia uudenlaiselle maaseutuyrittäjyydelle ja uusille yrittäjille.

Luonnontuotealan yritykset arvioivat, että merkittävimmät alueen elinvoimaisuutta lisäävät tekijät, joilla voidaan tukea alan yritysten liiketoiminnan kehittymistä, ovat aluemarkkinoinnin lisääminen, tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan lisääminen sekä saavutettavuuden parantaminen.

TYÖLLISYYS JA OSAAMINEN

Maaseudulla erityisesti maidontuotanto on perinteisesti ollut merkittävä työllistäjä. Osaaminen ja työllisyys ovat siirtyneet sukupolvelta toiselle, mutta yhteiskunnan ja ammattien rakenteellisessa murroksessa myös ammatillisen osaamisen vaatimukset muuttuvat ja kilpailukyvyn ylläpitäminen vaatii yhä enemmän uusiutumista ja osaamisen kehittämistä. Maaseutuelinkeinot monipuolistuvat perinteisen alkutuotannon ulkopuolelle, jolloin myös yhteistyön merkitys muiden toimialojen kanssa korostuu. Maaseudulla nähdäänkin kehittämisen mahdollisuuksia, joihin vaikuttavat osaltaan myös julkisen sektorin palveluntuotannon muutokset. Koillismaan luonnontuotealan yritykset näkevät tärkeimmiksi osaamisen kehittämiskohteikseen markkinointiosaamisen, tuotteistuksen, tuotekehityksen ja laatuosaamisen lisäämisen sekä uusien myyntikonseptien kehittämisen.
Toistaiseksi yritykset kokevat saaneensa melko hyvin työvoimaa suorilla rekrytointitoimenpiteillä. Tulevaisuudessa työvoimatarvetta arvioidaan kohdistuvan eniten elintarvikealalle, mutta myös esimerkiksi metsä- ja maaseutupalveluihin, kalan ja lihan käsittelyyn ja lomittajiin. Koillismaalla ei ole varsinaisesti maatalousalan koulutusmahdollisuutta, mutta Kainuun ammattiopistolla voi opiskella luonnonvaratuottajaksi ja Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy:llä on tarjolla maaseutuelinkeinoja tukevia koulutuksia, kuten luonto- ja eräoppaan ammattitutkintoon tai kiinteistönhoidon perustutkintoon valmistava koulutus. Myös KAO:n lähihoitajakoulutuksesta tai matkailupalveluiden tuottaja –koulutuksesta voi olla hyötyä maaseutuelinkeinojen sivuelinkeinoja kehitettäessä. Oulun seudun ammattiopistolla Taivalkoskella on tarjolla metsäkoneenkuljettajan ja maanrakennuskoneen kuljettajan koulutukset sekä lähihoitajakoulutusta. Elintarvikealalle koulutusta on tarjolla KAO:n kokkilinjalla.

- Luonnontuotealan ja alkutuotannon osaamisen kehittämisen toimenpide-ehdotukset
  - Alkutuottajien liiketoimintaosaamisen kehittäminen
  - Biotalouden koulutus
  - Laatuosaamisen kehittäminen
  - Myynti- ja markkinointiosaamisen kehittäminen
  - Tuotteistus ja tuotekehitysosaaminen

TAVOITE: Tavoitteina ovat maaseutuyrittäjyyden monipuolinen kehittäminen ja arvostuksen nostaminen, lähiruuan osuuden kasvattaminen matkailun, vähittäis- ja tukkukaupan ja julkisen sektorin elintarvikehankinnoissa sekä raaka-aineen saatavuuden turvaaminen paikallisille jalostuslaitoksille. Tätä kautta tavoitteena on alkutuotannon tuotantovolyymien vahvistaminen, yrittäjien ammattitaidon kehittäminen sekä osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen sekä uusien mahdollisuuksien luominen maaseutuyrittäjyydelle.

Tavoitteena +150 henkilötyövuotta, liikevaihdon kasvutavoite 18 M€ vuoteen 2021 mennessä.

TEEMAT JA TOIMENPITEET: Yritystoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi ja edelleen kehittämiseksi tulee erityisesti maaseutuyrittäjiä tukea liiketoimintaosaamisen kehittämisessä sekä sukupolvenvaihdosprosesseissa. Kehittämiskohteita ovat myös tuotekehitys sekä myynti ja markkinointi ja nopeiden tietoliikenneyhteyksien ja monikanavaisten liiketoimintamallien hyödyntäminen maaseutuyritysten kehittämisessä.

- Toimenpide-ehdotuksia elintarvikealalle ja jatkojalostukseen
  - Markkinakartoitukset, vientirenkaat
  - Monikanavaisen myynnin kehittäminen
  - Tutkimus- ja tuotekehitysyhteistyön kehittäminen
  - Toimialojen välinen yhteistyö, markkinointiyhteistyö
  - Mehustamojen ja pienteurastamojen ym. paikallisten jalostuslaitosten perustamismahdollisuuksien selvittäminen
  - Julkisen sektorin ja muiden suurtalouskeittiöiden tarpeisiin tapahtuva paikallistuotteiden jatkojalostuksen kehittäminen
  - Logistiikan kehittäminen

- Toimenpide-ehdotuksia alkutuotantoon ja maaseutuyrittäjyyteen
  - Liiketoimintaosaamisen kehittäminen
  - Työhyvinvoinnin kehittäminen
  - Uudenlaisen maaseutuyrittäjyyden edistäminen: elintarvikeala, biotalous, metsäpalveluyrittäjyys, verkostoyhteistyö, julkisen palvelutuotannon yksityistämisen luomat mahdollisuudet, hyvinvointialan ja luovien alojen yrittäjyyden edistäminen
  - Asiakaslähtöinen tuotteistaminen, elintarvikkeiden jatkojalostus
  - Sukupolvenvaihdokset
  - Suoramyynnin kehittäminen
  - Tilaaja-tuottajamallin kehittäminen esim. kasvisten viljelyyn

- Elinvoimatoimenpiteet Kuusamossa: Julkisen sektorin lähiruuan käytön lisääminen. Tavoitteeksi Kuusamon kaupunkistrategiassa on asetettu, että elintarvikehankinnoista 60 % on lähiruokaa vuoteen 2021 mennessä.

- Elinvoimatoimenpiteet Taivalkoskella: Kannustetaan maa- ja metsätalouden investointeihin sekä uusien tuotantomuotojen kokeiluihin. Kylätalkkaritoiminnan ja maaseudun verkostomaisen yritysyhteistyön kehittäminen, sote-sektorin yrittäjyyden edistäminen maaseudulla.

3.3.4 Teollisuus

Teollisuustoimialaan luetaan elinvoimaohjelmassa kuuluvaksi metalli- ja kaivosteollisuus sekä muu valmistava teollisuus. Alan yritykset Koillismaalla ovat kasvuhakuisia ja tulevaisuuden näkymät ovat hyvät, koska esimerkiksi meri-, öljy- ja kaasuteollisuus investoivat lähivuosina voimakkaasti. Toisaalta energianhinnan kehitys ja verosäännökset luovat alalle epävarmuutta. Koillismaan logistinen sijainti tuo haasteita teollisuusyrityksille, joten saavutettavuuden parantamiseen liittyvät kehittämistoimenpiteet nähdään tärkeiksi. Merkittävimmäksi tekijäksi, jolla voidaan tukea teollisuusyritysten liiketoiminnan kehittymistä, alan yritykset nostavat kasvua ja kansainvälistymistä tukevat toimenpiteet. Toimialojen välisen yhteistyön kehittämisestä nähtäisiin myös olevan hyötyä, samoin kuin tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan lisäämisestä. Vahvat teollisuusalan yritykset ylläpitävät monipuolista yritys- ja palvelurakennetta ja luovat elinvoimaisuutta ja työllisyyttä Koillismaalle.

Kaivostoimialalla toiveet suuntautuvat Taivalkosken Mustavaaran kaivoksen avautumiseen, joka toisi mukanaan elinvoimaa koko seudulle. Kaivostoiminnan alkamiseen Mustavaarassa valmistaudutaan alueella niin koulutuksen, kuntapalvelujen kuin yritysyhteistyön kehittämisen avulla. Mustavaaran kaivos toisi parannusta myös sahateollisuuden sivuvirtojen hyödyntämiseen. Kaivostoimialalla onkin intressirajapintoja muihin toimialoihin, mikä tuo mahdollisuuksia mm. toimialarajat ylittävien bioenergiaratkaisujen kehittämiseen sekä T&K-toimintaan.

TAVOITE: Tavoitteena on teollisuusyritysten kasvun ja kansainvälistymisen tukeminen ja sitä kautta yritysten liikevaihdon ja teollisuustyöpaikkojen määrän kasvu. Osaavan työvoiman saatavuus yrityksille turvataan, toimialojen välistä yhteistyötä kehitetään ja biotalouden mahdollisuudet hyödynnetään.

Tavoitteena 150 henkilötyövuotta, liikevaihdon kasvutavoite 28 M€ vuoteen 2021 mennessä.

TEEMAT JA TOIMENPITEET: Kehittämiskohteita ovat yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen tähtäävät toimenpiteet sekä palvelujen ja tuotteiden laadun kehittäminen. Lisäksi yhteistyön lisääminen muiden toimialojen sekä julkisen ja yksityisen sektorin välillä nähdään tärkeänä.

- Toimenpide-ehdotuksia teollisuuteen:
  - Markkinakartoitukset ja vientirenkaat
  - Biotalouden mahdollisuudet, teollisuuden sivuvirtojen tehokkaampi hyödyntäminen, materiaalitehokkuuden kehittäminen
  - Vientiyhteistyö muiden toimialojen kanssa
  - T&K-toiminnan kehittäminen
  - Barentsin alueen mahdollisuuksien hyödyntäminen
- Elinvoimatoimenpiteet Kuusamossa: Yritysten tarpeiden huomioiminen kaavoituksessa, tonttipolitiikassa ja lupaprosessien toimivuudessa. Saavutettavuuden ja logistiikkaratkaisujen edistäminen.
- Elinvoimatoimenpiteet Taivalkoskella: Edistetään biomassaan perustuvan teollisuuden sijoittumista alueelle sekä sen vaatiman logistiikan mukanaoloa pidemmän aikavälin suunnittelussa. Mustavaaran kaivoksen avaamiseen liittyen varmistetaan paikallisten toimijoiden yhteistyövalmius.

TYÖLLISYYS JA OSAAMINEN

Teollisuus on Koillismaalla perinteinen ja vakaa työllistäjä, joka on pääsääntöisesti löytänyt tarvitsemansa työvoiman suorilla rekrytointitoimenpiteillä. Lisäksi yrityksissä on järjestetty tarvittaessa rekrytointikoulutuksia. Yritysten näkemysten mukaan yrittäjyyskasvatusta kouluissa ja oppilaitoksissa tulisi lisätä, jotta voitaisiin turvata teollisen yritystoiminnan jatkuvuus alueella.

Koulutusta teollisuusyritysten tarpeisiin järjestetään Kainuun ammattiopistossa (talonrakentaja, puuseppä, levyseppähitsaaja, sähköasentaja, putkiasentaja, ajoneuvoasentaja sekä merkonomi). Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy järjestää monipuolisia koulutuksia ja valmennuksia (esim. myynnin ammattitutkintoon valmistava koulutus ja yrittäjävalmennus) työvoimapoliittisena koulutuksena, omaehtoisena ammatillisena aikuiskoulutuksena tai yrityskohtaisella rahoituksella järjestettävänä henkilöstökoulutuksena. Oulun seudun ammattiopiston Taivalkosken yksikössä tarjolla on kaivosmiehen perustutkintokoulutusta ja maarakennuskoneen kuljettajakoulutusta. Tulevaisuudessa teollisuusyrityksissä nähdään tarvetta erityisesti nykyisten ammatillisten koulutusten ylläpitämiselle ja kehittämiselle, mutta myös ammatillisen täydennyskoulutuksen saatavuuden parantamiselle.

Koillismaan teollisuusyritysten mukaan merkittävimpiä osaamisen kehittämiskohteita ovat ammatillinen täydennyskoulutus sekä kasvua ja kansainvälistymistä tukeva koulutus. Vienti- ja markkinointiosaaminen, laatuosaaminen sekä tuotekehitysosaaminen korostuvat kehittämiskohteina. Erityisesti toimihenkilöille tärkeää olisi myös kielitaidon kehittäminen. Osaavan työvoiman tarjonnan ja alan ammatillisen koulutuksen kehittämisen varmistamiseksi tulee huolehtia sujuvasta yhteistyöstä oppilaitosten ja yritysten välillä.

- Teollisuusyritysten osaamisen kehittämisen toimenpide-ehdotukset
  - Ammatillisen täydennyskoulutuksen kehittäminen
  - Vientiosaaminen
  - Markkinointiosaaminen
  - Kieli- ja kulttuuriosaaminen
  - Laatuosaaminen

4. SEURANTATOIMENPITEET

Koillismaan elinvoiman kehittymistä seurataan säännöllisesti päivittämällä alla olevan taulukon tiedot ja vertaamalla niitä taulukossa näkyvään ohjelman laadintahetken lähtötilanteeseen. Lisäksi kunkin erillisen toimenpiteen tai hankkeen vaikuttavuutta seurataan tapauskohtaisesti erikseen määritellyillä mittareilla. Naturpolis Oy raportoi toiminnasta säännöllisesti kunnille ja kehittämishankkeiden osalta niiden rahoittajille. Elinvoimaohjelmaa ja sen toteutumista tarkastellaan ja toimenpiteitä päivitetään vuosittain.

	Kuusamo	Taivalkoski
Väkiluku – muutos 2012–2013, %	15 952 (31.12.2013) -1,3	4 251 (31.12.2013) -1,4
Muuttovoitto/-tappio, hlöä (kokonaisnettomuutto)	-201 (2013)	-26 (2013)
Yritystoimipaikkojen määrä	1 072 (2013)	193 (2013)
Yritystoimipaikkojen henkilöstön määrä	3 792 (2012)	607 (2012)
Yritystoimipaikkojen liikevaihto, euroa	692 859 000 (2012)	83 165 000 (2012)
Yksityissektorin henkilöstön palkkaverotulojen määrä kuntaan, euroa	19 705 148 (2011)	2 820 550 (2012)
Yksityisen sektorin osuus työpaikoista, %	72,4 (2012)	59,5 (2012)
Uusien yritysten määrä	57 (2013)	9 (2013)
Rakennuslupien määrä (2013)	15 erilliset pientalot 6 liikerakennukset 6 teollisuusrakennukset 7 maatalousrakennukset	5 erilliset pientalot
Kesämökkien määrä	6 579 (31.12.2012)	1 189 (31.12.2012)
Asuinkunnassaan työssäkäyvien osuus, %	91,7	78,7
Väh. keskisasteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %	66,9	61,4
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, %	19,3	14,3
Työttömyysaste, %	13,2 (9/2014)	14,7 (9/2014)
Alle 25-vuotiaita työttömiä, hlöä	122 (9/2014)	27 (9/2014)

Ohjelman kirjoittamisessa on hyödynnetty seuraavia aineistoja:

- Eurooppa 2014+ Koillis-Suomi, raportti EU:n ohjelmakauden 2007–2013 toteuttamisesta Koillismaalla ja valmistautumisesta ohjelmakauteen 2014–2020. Naturpolis Oy.
- Kauppakamarin osaamisselvitys. Yritysten osaamistarpeet vuoteen 2016.
- Koillis-Suomen Aikuiskoulutus Oy:n Puurakentamisen seminaarin (16.5.2014) aineistot
- Koillis-Suomen elinkeinostrategia 2011–2015. Naturpolis Oy.
- Kuusamon kaupunkistrategia
- Naturpolis Oy:n järjestämien elinvoimailtojen aikana yrittäjiltä saadut palautteet ja näkemykset
- Naturpolis Oy:n toteuttama Koillismaan yrityksille suunnattu sähköinen elinvoimakysely elo-syyskuussa 2014 (116 vastausta)
- Pohjoispohjalaiset tekevät tulevaisuutensa. Pohjois-Pohjanmaa, Nuorten maakunta. Maakuntasuunnitelma 2040 ja maakuntaohjelma 2014–2017.
- Taivalkosken elinvoimaohjelma
- Tilastokeskuksen aineistot

Naturpolis Oy
Nuottatie 6 A, 93600 Kuusamo
Asiakaspalvelu: 040 860 8844 (klo 9–15)
info@naturpolis.fi
www.naturpolis.fi